

minden magyarral minél alaposabban megismertesse, és minél inkább megszerettesse. Biztosak lehetünk abban, hogy célját elérte, nekünk „csak” folytatni kell ezt a munkát.

Munkásságát számos kitüntetéssel, díjjal ismerték el, ezek közül kiemelkedik a Magyar Örökség díj és a Prima Primissima díj, amelyre különösen büszke volt. Még inkább büszke volt a felé áradó szeretetre, hogy az utcán még idős korában is felismerték, bizalommal megszólították. A jeles kerek évfordulón, kitüntetései alkalmával sorra olvashattunk kitűnő összefoglalókat munkásságáról, eredményeiről, szakmai és emberi hitvallásáról. Legutóbb Adamikné Jászó Anna köszöntötte 90. születésnapján itt a Magyar Nyelv lapjain.

A köszöntők, a laudációk után sajnos hamar eljött a végső búcsú ideje. Kollégák, tanítványok, barátok, tisztelők, anyanyelvünk művelői búcsúznak Grétsy tanár úrtól, a 20. század közepén indult nagy nyelvészgeneráció egyik utolsó tagjától szomorú, fájó, mégis hátlatelt szívvel, hiszen annyi mindent köszönhetünk neki, de mindenekelőtt a magyar nyelv óvó, féltő szeretetét.

T. SOMOGYI MAGDA

ELTE Eötvös Loránd Tudományegyetem

Fülöp Lajos

(1932–2024)

Nemrég még a 90. születésnapján köszöntöttük, most pedig fájó szívvel búcsúznak tőle. Életének 92. évében elhunyt Fülöp Lajos tanár úr, nyelvész, etnográfus. Nehéz szavakat találni a megemlékezéshez, amikor egy olyan nagyszerű emberről, kiváló pedagógusról és sokoldalú tudósról van szó, mint Fülöp Lajos. Több kedves emléket őrzök róla. Megtisztelő volt, amikor 2022 őszén személyesen adott át egy általa szerkesztett, dedikált Bugát Pál-kötetet (FÜLÖP 2022), valamint egy karácsonyváro verset jókivánságaival. Sok évvel korábbi emlék pályám kezdetéről, amikor belátogatott az egyetemre, és derűs, szelíd mosolyával kedvesen köszöntött mint a tanszék új munkatársát. Mindig lesz helye a könyvespolcomon az általa szerkesztett és társszerzőkkel írt szak módszertani jegyzetnek, amelyből több nemzedék a középiskolai anyanyelvi nevelés alapjait tanulta (FÜLÖP 1986).

A Bevezetés a középiskolai anyanyelvi tantárgypedagógiába című egyetemi tankönyv előszójában írt gondolatai jól tükrözik barátságos személyiségét, előremutató, korszerű gondolkodásmódját: „Tanácsadásról, módszerek ismertetéséről és nem didaktikai előírásokról lesz szó. A szerzők azt remélik, hogy gyakorló hallgatóink ezeket az ajánlásokat saját nevelői egyéniségükhöz igazítják, és a megismert metodikai lehetőségekből, valamint az iskolai tapasztalatokból ki fogják alakítani egyéni tanítási eljárásaikat” (FÜLÖP 1986: 3). A középiskolai anyanyelvi tantárgy-pedagógiai kötetten kívül még számos szak módszertani munka megalkotásában közreműködött. A teljesség igénye nélkül említjük az anyanyelvi nevelés céljairól, az új iskolai tantervekről, a nyelvjárási értékeknek az anyanyelvi nevelésben betöltött szerepéről, a magyar nyelvi fakultációról és az értékelésről szóló írásait, amelyekben nagyon sok ma is érvényes, követendő gondolatot fogalmazott meg (FÜLÖP 1980a, 1980b, 1984, 1990b).

Fülöp Lajos tanár úr azt vallotta, hogy anyanyelvi oktatás helyett anyanyelvi nevelésre van szükség (FÜLÖP 1980a: 8). Azt javasolta, hogy a tanórai és a tanórán kívüli foglalkozások módszertanának a tervezését a következő célok határozzák meg: „A foglalkozások élményszerűbbé, játékosabbá tétele, az alkotókedv, az egyéni képességek és hajlamok kibontakoztatása és megerősítése...” (FÜLÖP 1980b: 8). A módszertani törekvések közül véleménye szerint „a problémafelvető vizsgálódás, a kérdések, a feladatok alkalmazása a legfontosabb. Ez vezet el az öntevékenységen alapuló problémamegoldásig” (FÜLÖP 1980a: 8–9). Mai is érvényes az általa megfogalmazott módszertani alapelv, hogy az iskolai anyanyelvi nevelésben „a hangsúly az alkalmazáson (a nyelvhasználaton) van [...]. A tananyagot ezért úgy kell megtanítanunk, hogy a személyiségben élő nyelvtudásból bontsuk ki az ismereteket – mégpedig az öntevékeny ismeretszerzésre építve” (FÜLÖP 1980b: 7–8).

Az 1980-ban megrendezett Nyíregyházi Szakmai Napok anyagát bemutató, Az új tantervek bevezetésének félidejében című kötetnek az egyik szerkesztője és szerzője is volt (BACHÁT et al. 1984), ebben az új iskolai tantervek alkalmazásának a tanulságait foglalták össze. A középiskolai követelményrendszerrel és a teljesítmény méréséről szóló írása a ma is korszerű fogalom, a tanulási eredmény fontosságára hívja fel a figyelmet: „Az oktatási-nevelési folyamat eredménye a tanulók tudásában, beállítódásában jelentkezik” (FÜLÖP 1984: 145). A mai modern pedagógiáknak is megfelelően a munkáiban nem tanításról, hanem tanítási-tanulási folyamatról beszél. Az értékelés legfontosabb elveként a nyelvhasználat-központúságot nevezi meg, hogy az ellenőrzésben ne a fogalmak, a szabályok domináljanak, hanem az anyanyelvünkkel végzett műveletek, a nyelvhasználat (FÜLÖP 1984: 148).

Fülöp Lajos tanár úrnak nemcsak az anyanyelv-pedagógiai írásai maradtak fenn, hanem számos más munkája is. Gondosan összeállított tanulmányai, kötetei jelentek meg a palóc nyelvjárásról, a Mátravidék néprajzáról (FÜLÖP 1990a), Gyöngyös és környéke irodalmi hagyományairól (FÜLÖP 1997), a gyöngyösi ferences könyvtár művelődéstörténeti értékeiről (FÜLÖP 1998). Foglalkozott Berze Nagy János mesekutató munkásságával (FÜLÖP 1985), Vahot Imre írásaival (Vahot 2006). 2000 után évről évre követték egymást az önállóan vagy társszerzővel, társszerkesztővel készülő írások, kötetek. Két éve jelent meg az általa szerkesztett gazdag könyv Bugát Pál pályarajzáról és kéziratos feljegyzéseiről (FÜLÖP 2022).

Rendkívül sokszínű, tartalmas életet élt, tanított gimnáziumi tanárként, a gyöngyösi Berze Nagy János Gimnázium igazgatója volt, a ferences könyvtár vezetőjeként is dolgozott. Vezette az Országos Pedagógiai Intézet magyar nyelvi részlegét, majd az ELTE Mai Magyar Nyelvi tanszékén tanított, 15 éven át vett részt a magyar szakos hallgatók képzésében a módszertani szakcsoport vezetőjeként. Aktívan közreműködött magyar nyelvi tankönyvek és tantervek készítésében, a pedagógus-továbbképzésben. Társszerkesztője volt a Magyaritanítás folyóiratnak, rovatvezetője az Édes Anyanyelvünknek. Nyugdíjba vonulása után a budapesti Bartók Béla Emlékház muzeológusaként is dolgozott. Számos tudományos társaság, bizottság tagjaként tevékenykedett. A szülőföldjéért végzett kiemelkedő szakmai munkásságáért, életművéért 2001-ben Gyöngyös város legrangosabb elismerését, a díszpolgári címmel járó Pro Civitate kitüntetést kapta, 2023-ban pedig a Gyöngyös Város Kultúrájáért díjjal tüntették ki.

Verseket is írt, 2013-ban jelent meg Mátrai monológ című gyűjteménye (Fülöp 2013), amelyben nemcsak saját verseit, hanem műfordításait is olvashatjuk. Angol, német, francia, cseh, orosz, latin és olasz nyelvből is fordított. Az 1966-ban írt, Lehullik rólam...

című versével búcsúznak Fülöp Lajos tanár úrtól, akinek személyes példája, írásai, tanításai örökké velünk maradnak:

„Ülök az ablaknál
alkonyatkor...
Sugár suhan,
vöröslő fényözön.
Kezemben könyv,
és szavak lelkével
csöndes, szelíd
világba költözöm.” (Fülöp 2013: 22)

Hivatkozott irodalom

- BACHÁT LÁSZLÓ – FÜLÖP LAJOS – SZATHMÁRI ISTVÁN szerk. 1984. *Az új tantervek bevezetésének félidejében*. Országos Pedagógiai Intézet, Budapest.
- FÜLÖP LAJOS 1980a. Nyelvtanításunk szerepe és haszna. *Édes Anyanyelvünk* 1: 8–9.
- FÜLÖP LAJOS 1980b. Tanterveink és háttéranyaguk. In: FÜLÖP LAJOS szerk., *Anyanyelvi nevelésünk a középiskolában*. Országos Pedagógiai Intézet, Budapest. 3–8.
- FÜLÖP LAJOS 1984. A középiskolai követelményrendszer és a teljesítmény mérése. In: BACHÁT LÁSZLÓ – FÜLÖP LAJOS – SZATHMÁRI ISTVÁN szerk., *Az új tantervek bevezetésének félidejében*. Országos Pedagógiai Intézet, Budapest. 145–155.
- FÜLÖP LAJOS 1990a. *A Mátravidék néprajzi és nyelvjárási kistükre*. Gyöngyös Város Tanácsa, Gyöngyös.
- FÜLÖP LAJOS 1990b. Nyelvjárási értékeink szerepe az anyanyelvi nevelésben. In: FEKETE PÉTER – V. RAISZ RÓZSA szerk., *Az anyanyelv értékrendje és az iskola*. MNyTK. 189. Magyar Nyelvtudományi Társaság, Budapest. 63–66.
- FÜLÖP LAJOS 1997. *Gyöngyös irodalmi hagyományából. Írói pályák és törekvések a 19. század első felében*. Mátra Múzeum, Gyöngyös.
- FÜLÖP LAJOS 1998. *A gyöngyösi ferences könyvtár művelődéstörténeti értékei*. Nemzetközi Magyar Filológiai Társaság – Scriptum Rt., Budapest–Szeged.
- Fülöp Lajos 2013. *Mátrai monológ*. Konturs Kft., Gyöngyös.
- FÜLÖP LAJOS szerk. 1985. *Cigány mesék Berze Nagy János gyűjtéséből*. Baranya Megye Tanácsa, Pécs.
- FÜLÖP LAJOS szerk. 1986. *Bevezetés a középiskolai anyanyelvi tantárgypedagógiába*. Tankönyvkiadó, Budapest.
- FÜLÖP LAJOS szerk. 2022. *Bugát Pál pályarajza és kéziratos feljegyzései*. Vachott Sándor Városi Könyvtár, Gyöngyös.
- Vahot Imre 2006. *Magyar táj- és életképek*. Válogatta, szerkesztette és a szöveget gondozta: FÜLÖP LAJOS és LISZTÓCZKY LÁSZLÓ. Pallas Kiadó, Gyöngyös.

ANTALNÉ SZABÓ ÁGNES
ELTE Eötvös Loránd Tudományegyetem